

Projekt God Politisk Påverkan

Karl-Axel Reimer, ordf Naturskyddsföreningen Sörmland - projektledare

karl-axel.reimer@naturskyddsforeningen.se

MaryAnn Fargo, Minjoo konsult AB – operativ och sakkunnig inom miljöbalken

maryann@minjoo.se

Kristina Keyzer, Naturskyddsföreningens kansli Mälardalen – coordinator

kansli.malardalen@naturskyddsforeningen.se

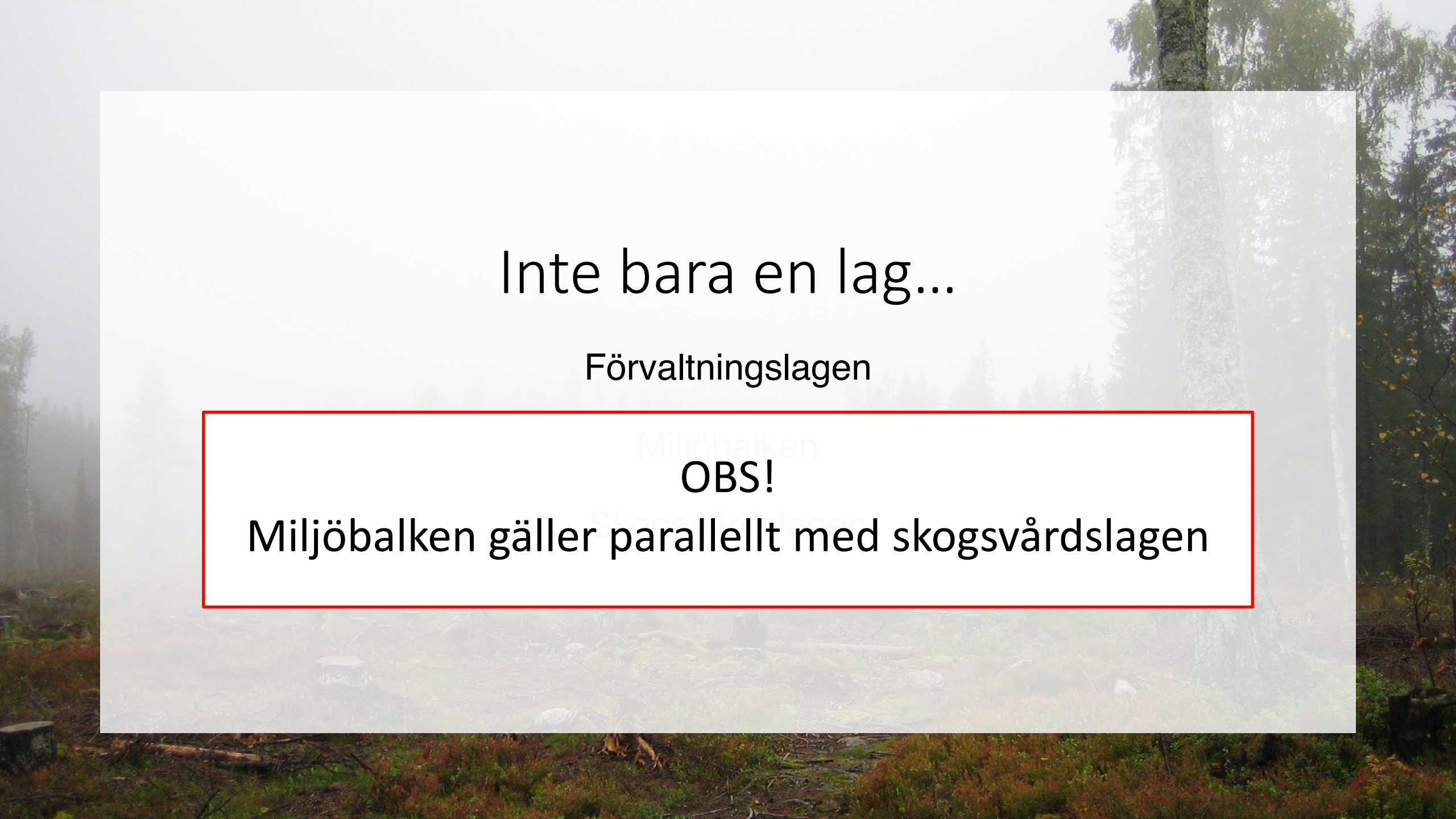

Naturskyddsföreningen
Sörmland

God politisk påverkan med hjälp av miljöbalken

MaryAnn Fargo
Minjoo konsult AB

maryann@minjoo.se

A background image of a misty forest with tall trees and a forest floor covered in fallen branches and low-lying vegetation.

Inte bara en lag...

Förvaltningslagen

OBS!

Miljöbalken gäller parallellt med skogsvårdslagen

Förvaltningslagen

Service och tillgänglighet 6 och 7 §§

Den ska ges utan onödigt dröjsmål.

Förvaltningslagen

9 § Utgångspunkter för handläggningen

Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Handläggningen ska vara skriftlig. Myndigheten får dock besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

Förvaltningslagen

23 § Utredningsansvaret

En myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver.

Förvaltningslagen

Dokumentation av beslut (31 §)

För varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar dagen för beslutet, vad beslutet innehåller, vilka som har fattat beslutet, vilka som har varit föredragande, och vilka som har medverkat vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Förvaltningslagen

32 § Motivering av beslut

Ett beslut ... ska innehålla en klagörande motivering,
om det inte är uppenbart obehövligt.

En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter
som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande
för myndighetens ställningstagande.

Förvaltningslagen

10 § Partinsyn

Den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet.

Miljöbalken

1 januari 1999

Miljöbalken berör alla typer av åtgärder, oavsett om de ingår i den enskildes dagliga liv eller i någon form av näringsverksamhet.

A background image of a forest with a thick fog or mist. In the foreground, there are many tree stumps and fallen logs, suggesting a logging site. The fog is dense, obscuring the trees in the background. The overall tone is muted and atmospheric.

Grundpelarna i miljöbalken

Hänsynsreglerna i 2 kap

-
- Omvänd bevisbörda (2:1)
 - Kunskapskravet (2:2)
 - Försiktighetsprincipen (2:3)
 - Val av produkter (2:4)
 - Hushållning och kretslopp (2:5)
 - Val av plats (2:6)
 - Skälighetsavvägning (2:7)

Kunskapskravet

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Försiktighetsprincipen

...utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att

förebygga, hindra eller motverka att verksamheten/åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Försiktighetsprincipen

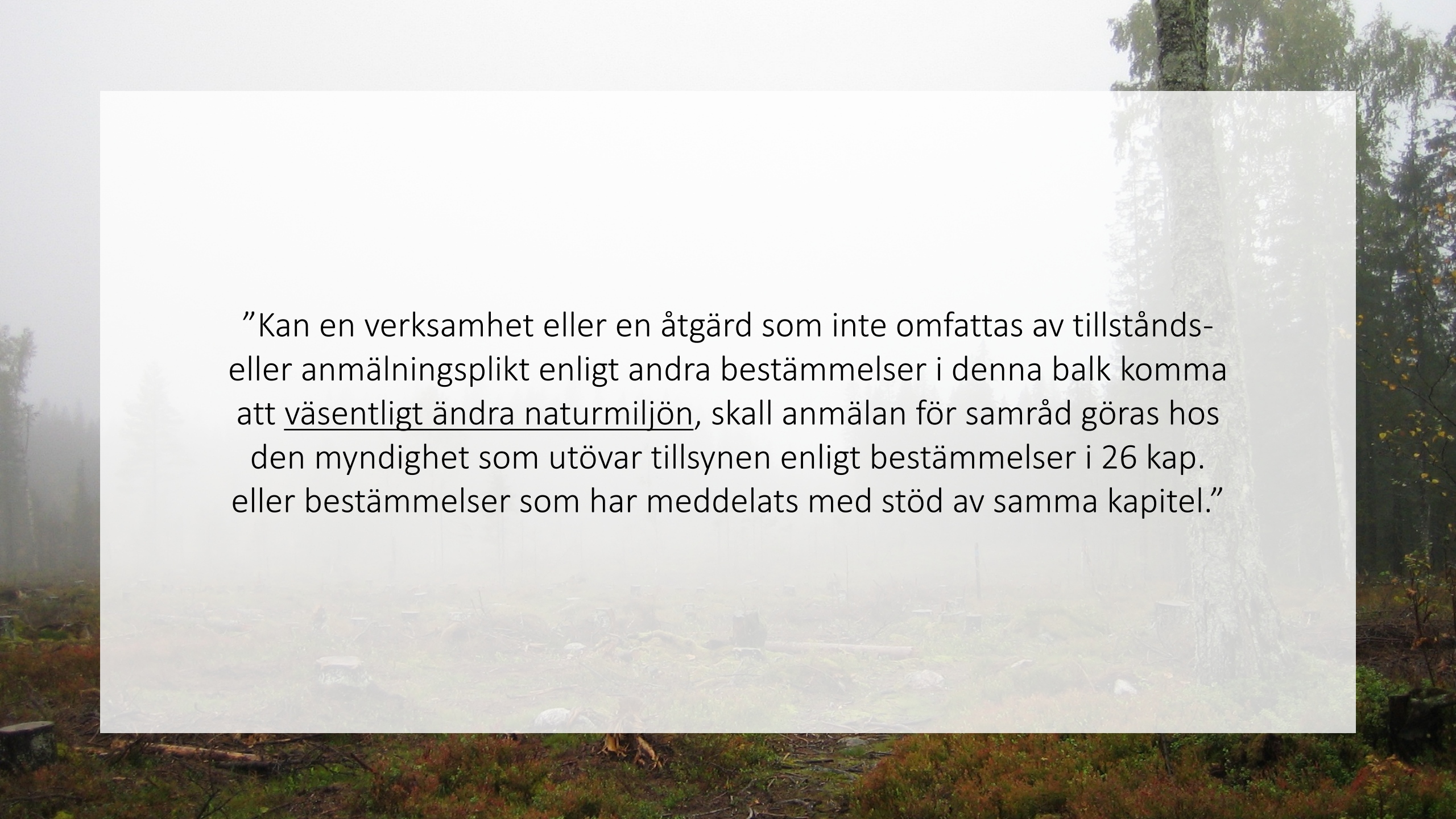
I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik (men ekonomiskt försvarbart)

Finns andra lämpliga lösningar/metoder?

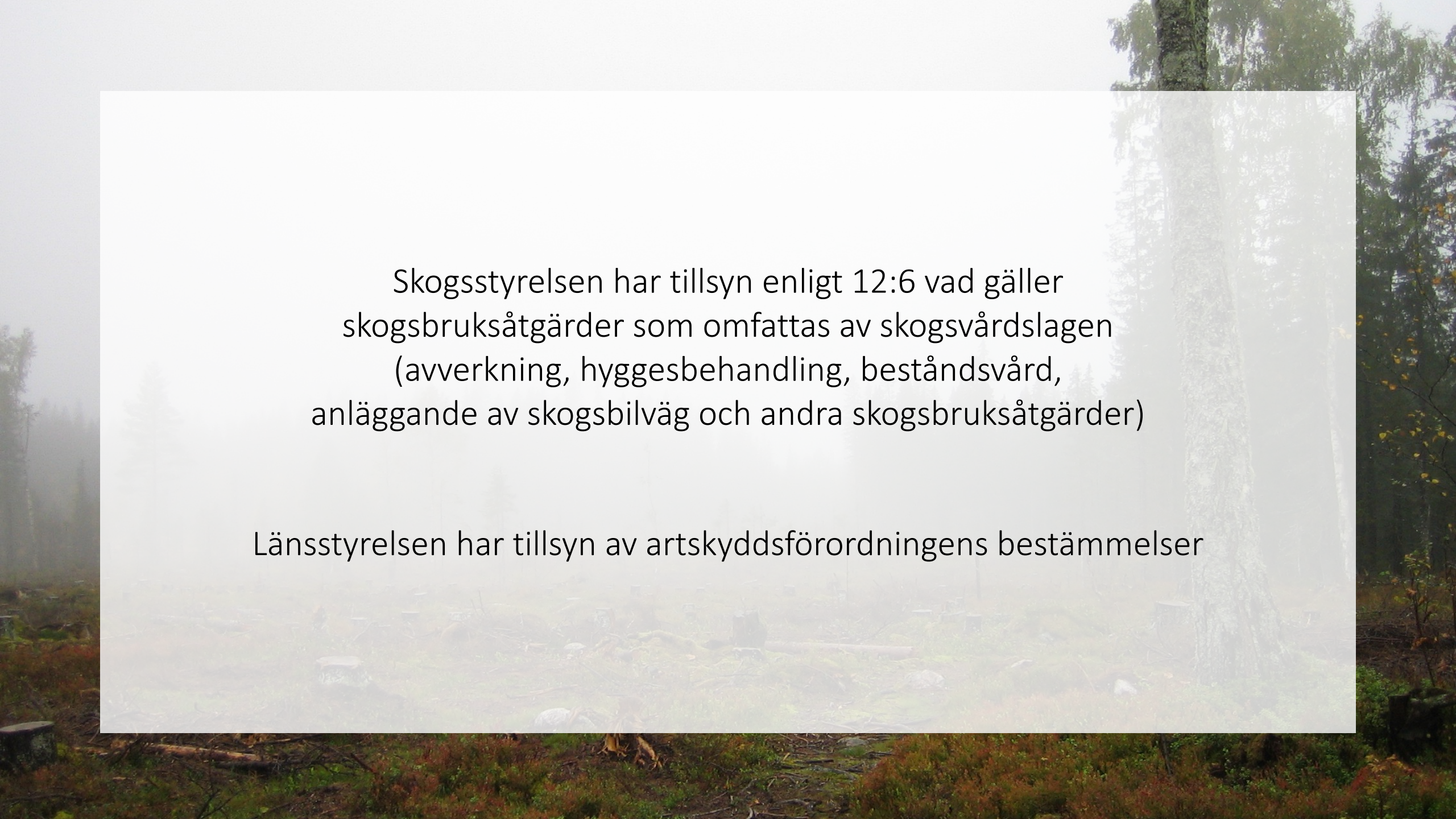
Hyggesfritt skogsbruk – funkar det ekonomiskt?

A background image of a misty forest with many tree stumps in the foreground and tall trees in the distance. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing the text.

Anmälan om samråd enligt 12:6 MB

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white box is overlaid on the image, containing text.

”Kan en verksamhet eller en åtgärd som inte omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt andra bestämmelser i denna balk komma att väsentligt ändra naturmiljön, skall anmälan för samråd göras hos den myndighet som utövar tillsynen enligt bestämmelser i 26 kap. eller bestämmelser som har meddelats med stöd av samma kapitel.”

A background image of a misty forest with tall trees and a forest floor covered in fallen logs and green moss. A semi-transparent white box is overlaid on the image, containing text.

Skogsstyrelsen har tillsyn enligt 12:6 vad gäller
skogsbruksåtgärder som omfattas av skogsvårdslagen
(avverkning, hyggesbehandling, beståndsvård,
anläggande av skogsbilväg och andra skogsbruksåtgärder)

Länsstyrelsen har tillsyn av artskyddsförordningens bestämmelser

A background image of a forest with a thick fog or mist. Tall, thin trees are visible in the distance, and the ground is covered with low-lying vegetation and fallen branches. The overall atmosphere is misty and somewhat somber.

Föreläggande

12 kap 6 § fjärde stycket MB

Om det för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön behövs bindande krav får myndigheten besluta om ett föreläggande.

A background image of a misty forest with tall trees and a forest floor covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white box is overlaid on the image, containing the text.

Tillsyn

26 kap 1§ MB

Med tillsyn avses att tillsynsmyndigheten ska på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som har meddelats med stöd av balken följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse

Ersättning

Förelägganden och förbud enligt 12:6 ger rätt till ersättning
OM pågående markanvändning avsevärt försvåras
MEN inte för att följa miljöbalkens hänsynsregler

Ersättning

”En underförstådd och självklar begränsning i uttrycket pågående markanvändning är att endast lagenlig användning av mark eller byggnad berättigar till ersättning. Någon rätt till ersättning finns därför inte vid myndighetsingripanden i syfte att se till att en lags aktsamhets- eller hänsynskrav följs. Verksamhetsutövaren är vidare skyldig att följa hänsynsreglerna, oavsett om myndigheten ingriper eller inte.”

(Prop. 1997/98:45 del 2 s. 540).

Artskyddsförordningen

...anses vara en precisering av 2 kap MB.
Detta framgår av praxis.

Om AFs förbud träffas i prövningen av en verksamhet så är
den inte rätt lokaliserad och därmed inte tillåtlig enligt 2 kap MB
(MÖD 2013:13, 2014:48)

A background image of a misty forest with tall trees and a forest floor covered in fallen logs and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing the text.

Art- och habitatdirektivet Fågeldirektivet

Direktiven innehåller direkt skydd för arter oavsett var de finns

Sverige – 4 och 7 §§ i artskyddsförordningen

Fridlysning enligt 4 och 7 §§ AF:

4§ 1p. AVSIKTLIGT fånga eller döda djur,

4§ 2p. AVSIKTLIGT störa djur, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,

4§ 3p. AVSIKTLIGT förstöra eller samla in ägg och

4§ 4p. SKADA eller FÖRSTÖRA djurs fortplantningsområden eller viloplatser.

7§ AVSIKTLIGT plocka, samla in, skära av, dra upp med rötterna eller förstöra växter i deras naturliga utbredningsområde i naturen

Artskyddet och areella näringar

Fridlysningen enligt 4 och 7 §§ gäller även för pågående markanvändning och areella näringar.

Ej skydd av varje individ (vid pågående markanvändning)

Men åtgärder ska inte påverka artens bevarandestatus.

A photograph of a misty forest landscape. In the foreground, there is a field of low-lying vegetation in shades of green and brown. The middle ground is filled with numerous tree stumps and some fallen logs, suggesting a recent logging operation. The background is a dense forest of tall, thin trees, mostly evergreens, which are shrouded in a thick white fog. A large, semi-transparent white rectangular box is centered over the image, containing the text "Överklagande rätten" in a black, sans-serif font.

Överklagande rätten

16 kap 13 § Miljöbalken

...får överklagas av en ideell förening eller en annan juridisk person som

1. har till huvudsakligt ändamål att tillvarata naturskydds- eller miljöskyddsintressen,
2. inte är vinstdrivande,
3. har bedrivit verksamhet i Sverige under minst tre år, och
4. har minst 100 medlemmar eller på annat sätt visar att verksamheten har allmänhetens stöd.

16 kap 13 § Miljöbalken

Överklagbara domar och beslut om
tillstånd, godkännande eller dispens
upphävande av skydd av områden enligt 7 kap
eller om tillsyn enligt 10 kap

Århuskonventionen

konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i
beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor

tveksamt om Sverige kunde anses uppfylla konventionens krav eftersom
miljöorganisationer inte hade rätt att överklaga tillsynsbeslut

stor kritik från bl.a. Lagrådet

Vilka ärenden kan vi överklaga?

Dispenser – t.ex. strandskydd, artskydd och i naturreservat

Tillstånd - vattenverksamhet

Detaljplaner

Tillsyn – vattenverksamhet

Och i vissa fall anmälan 12:6, avverkningsanmälningar

Överklagande rätten

12:6 samråd kräver att man hittar ”koppling till dispens eller tillstånd”

Dom – Avverkning av skyddsvärd skog i Trosa kommun

M 1387-19

Beslut enligt 12 kap 6 § miljöbalken, ett s.k. tillsynsbeslut
men det fanns fridlysta orkidéer inom området – koppling till dispens

A photograph of a misty forest landscape. In the foreground, there is a clearing with many tree stumps and fallen branches, suggesting a recent logging operation. The ground is covered with low-lying vegetation in shades of green and brown. In the background, a dense forest of tall, thin evergreen trees is visible, shrouded in a thick white fog. A large, thick tree trunk is prominent on the right side of the image. A semi-transparent white rectangular box is overlaid on the center of the image, containing the text "Skogsvårdslagen".

Skogsvårdslagen

Skogsbruksåtgärder på skogsmark

Avverkning, gallring, röjning, plantering, byggande av skogsbilväg m m.

Avverkning i fjällnära skog och i ädellövskog kräver alltid tillstånd.

30 § SVL "hänsynsparagrafen"

Den hänsyn som ska tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötsel av skog.

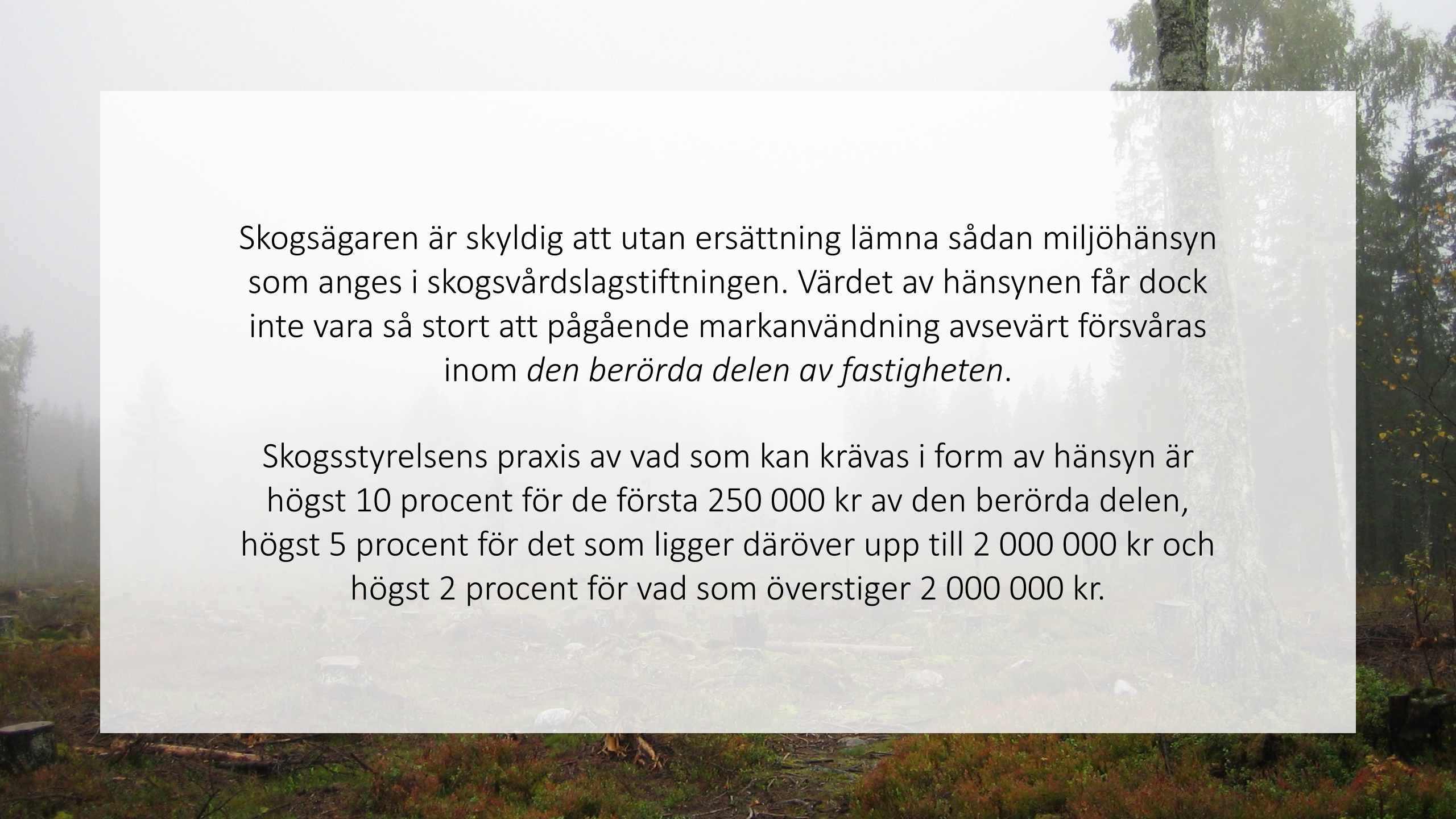
Gäller vid all skötsel av skog, alltså även vid gallring, rökning, plantering etc.

30 § SVL "hänsynsparagrafen"

Intrångsbegränsningen

Föreskrifter med stöd av 30 § får inte vara så ingripande att den pågående markanvändningen avsevärt försvåras.

Upp till denna nivå är skogsägaren skyldig att tåla ett intrång utan ersättning.

Skogsägaren är skyldig att utan ersättning lämna sådan miljöhänsyn som anges i skogsvårdslagstiftningen. Värdet av hänsynen får dock inte vara så stort att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom *den berörda delen av fastigheten*.

Skogsstyrelsens praxis av vad som kan krävas i form av hänsyn är högst 10 procent för de första 250 000 kr av den berörda delen, högst 5 procent för det som ligger däröver upp till 2 000 000 kr och högst 2 procent för vad som överstiger 2 000 000 kr.

Skogsstyrelsen anser att inom nyckelbiotoperna lämnas:

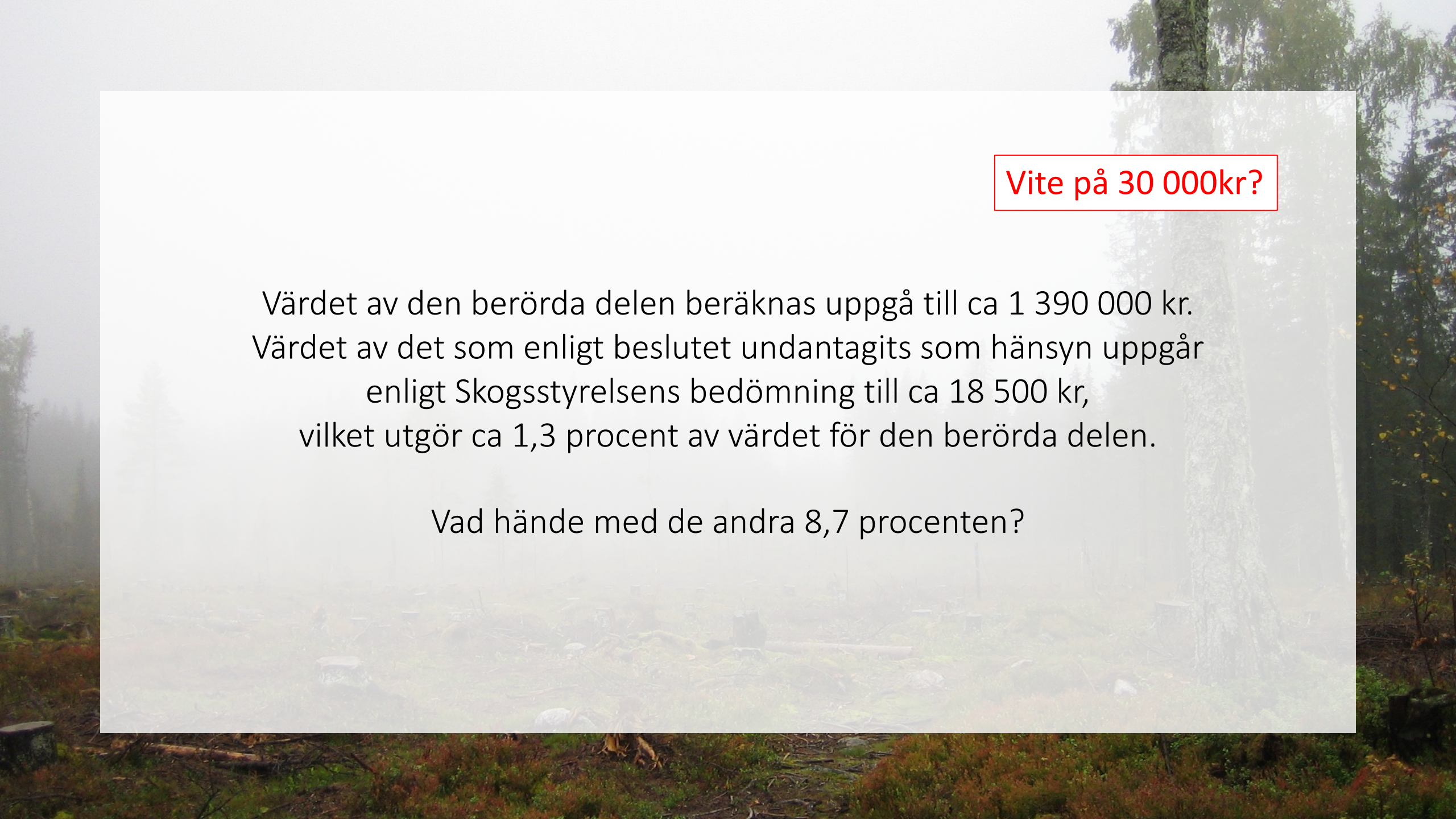
all gran som inte angripits av
granbarkborre

all död ved av andra trädslag än gran
all tall och lövträd

all underväxt av träd och buskar

all död ved av gran i olika
nedbrytningsgrad i form av stående,
liggande och som högstubbar inklusive
granar som angripits 2019 eller tidigare då
man annars riskerar att döda
granbarkborrens naturliga fiender som
lever i substratet.

”I denna fråga är parterna inte överens, då markägare
via ombud har önskemål om att ta ut ej vitala granar som
riskerar att bli angripna av granbarkborren.”

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing text.

Vite på 30 000kr?

Värdet av den berörda delen beräknas uppgå till ca 1 390 000 kr.
Värdet av det som enligt beslutet undantagits som hänsyn uppgår
enligt Skogsstyrelsens bedömning till ca 18 500 kr,
vilket utgör ca 1,3 procent av värdet för den berörda delen.

Vad hände med de andra 8,7 procenten?

Hänsyn till naturvården

Hänsyn till naturvården ingår i Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till SVL, bl.a:

- Trädslagsblandning
- Hyggesstorlek
- Skogsbilvägar
- Träd, döda träd, trädsamlingar
- Hänsynskrävande biotoper
- Skyddszoner
- Arthänsyn

EJ 8§ AF!?

Hänsyn till arter

7 kap 19 § SKSFS:

Skador till följd av skogsbruksåtgärder ska förhindras eller begränsas i livsmiljöer och på substrat där det förekommer prioriterade fågelarter, vilka framgår av bilaga 4, samt arter markerade med N och n i bilaga 1 till AF eller som betecknas som akut hotade, starkt hotade, sårbara eller nära hotade.

Fåglar

I föreskrifterna till 30 § SVL finns de fågelarter som ska prioriteras:

- Bilaga 1 enligt fågeldirektivet
 - Rödlistade
- Negativ populationsutveckling

The background image shows a dense forest in a state of clear-cutting. Numerous tree stumps of varying sizes are scattered across the forest floor, which is covered in green moss and fallen branches. The trees in the background are shrouded in a thick, white mist, creating a somber and desolate atmosphere. On the right side, a large, mature tree trunk is visible, partially obscured by the mist.

Avverkning av skog med fridlysta arter

A background image of a forest with a thick fog or mist. The trees are mostly evergreens, and the ground is covered in low-lying vegetation. The overall tone is muted and atmospheric.

Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket

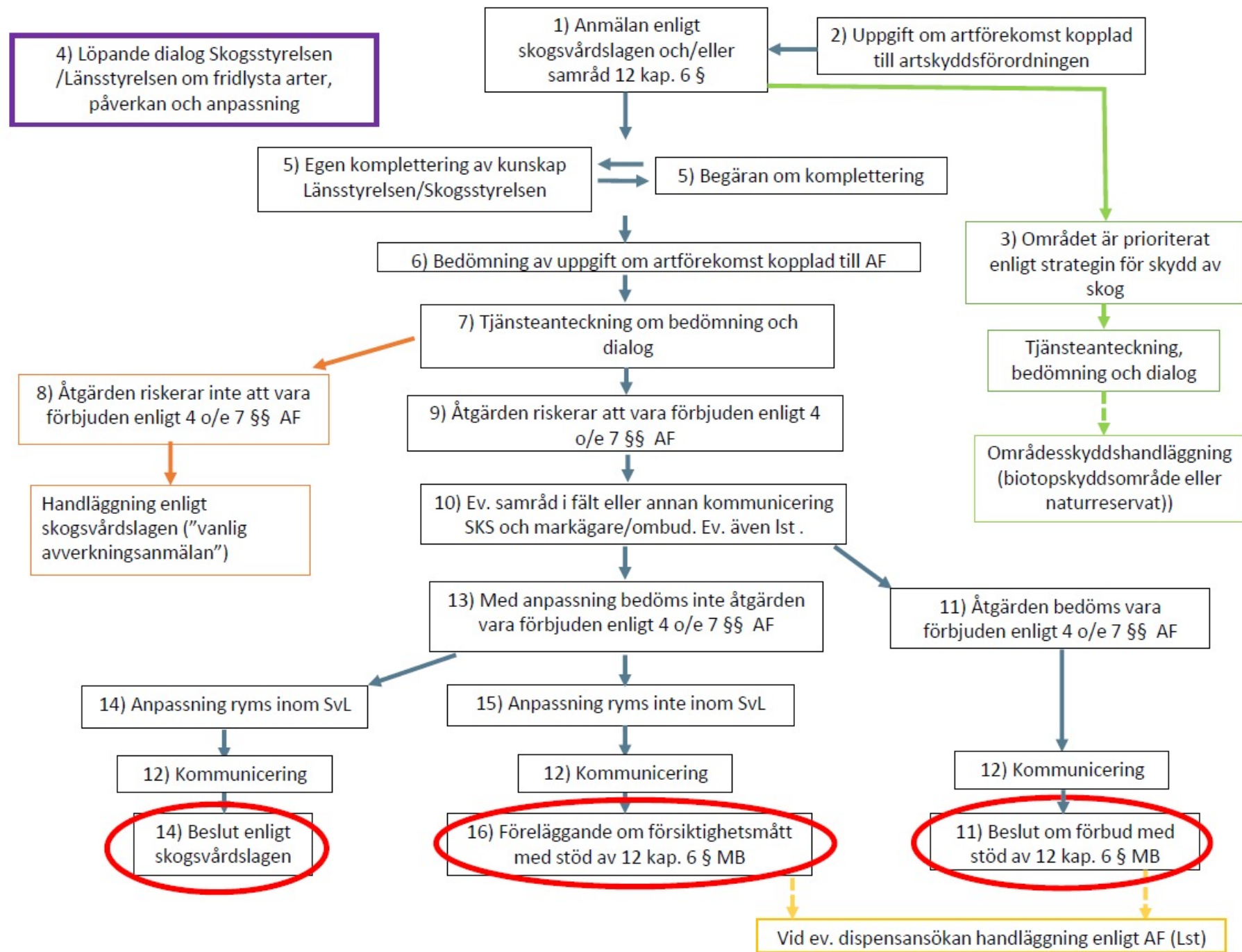
21 juni 2016

Naturvårdsverket
Skogsstyrelsen

Utgångspunkter för handläggning

Målet är att undvika negativ påverkan på fridlysta arter.

- Använd både skogsvårdslagen och miljöbalken i ärenden.
- Myndigheterna ska dokumentera bedömningar och fatta beslut.
- Artskyddet är ett gemensamt ansvar för Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen.
- Kompletteringar av underlag kan begäras in.
- Områdesskydd om området är prioriterat.

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing text.

Rätt till ersättning förbud enligt 12:6

Intrångsersättning

Så vad är problemet?

Ingen ersättning vid förbud enligt AF???

KOM IHÅG!
Det är skillnad mellan
svenska fridlysningen
och EU-arterna

Bombmurklemålet

MÖD 2017-02-01, mål nr M 9914-15

Bakgrund

XX ansökt om dispens enligt artskyddsförordningen för att slutavverka 1,5 ha skog inom ett område av sin fastighet där det finns bombmurkla.

Arten omfattas av de nationella fridlysningsbestämmelserna i 8 § AF

Länsstyrelsen avslog nekade dispens

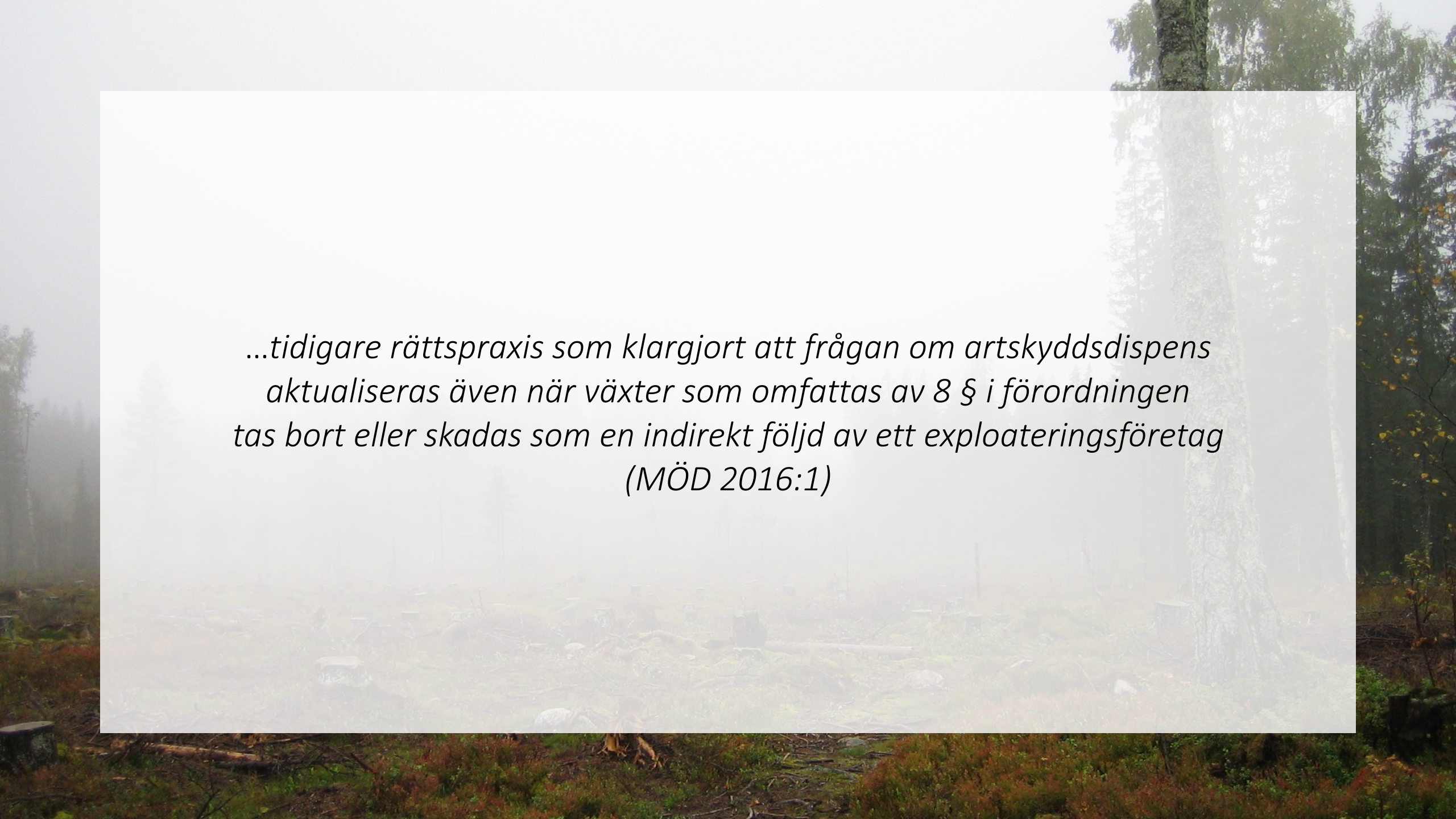
Förutsättningarna för dispens i 15 § AF var inte uppfyllda.

MMD avslog överklagandet

bommurklans bevarandestatus inte var gynnsam och därmed kunde enligt domstolens mening inte ens en viss förstörelse av arten accepteras

Mark- och miljööverdomstolen... hittar på dumheter

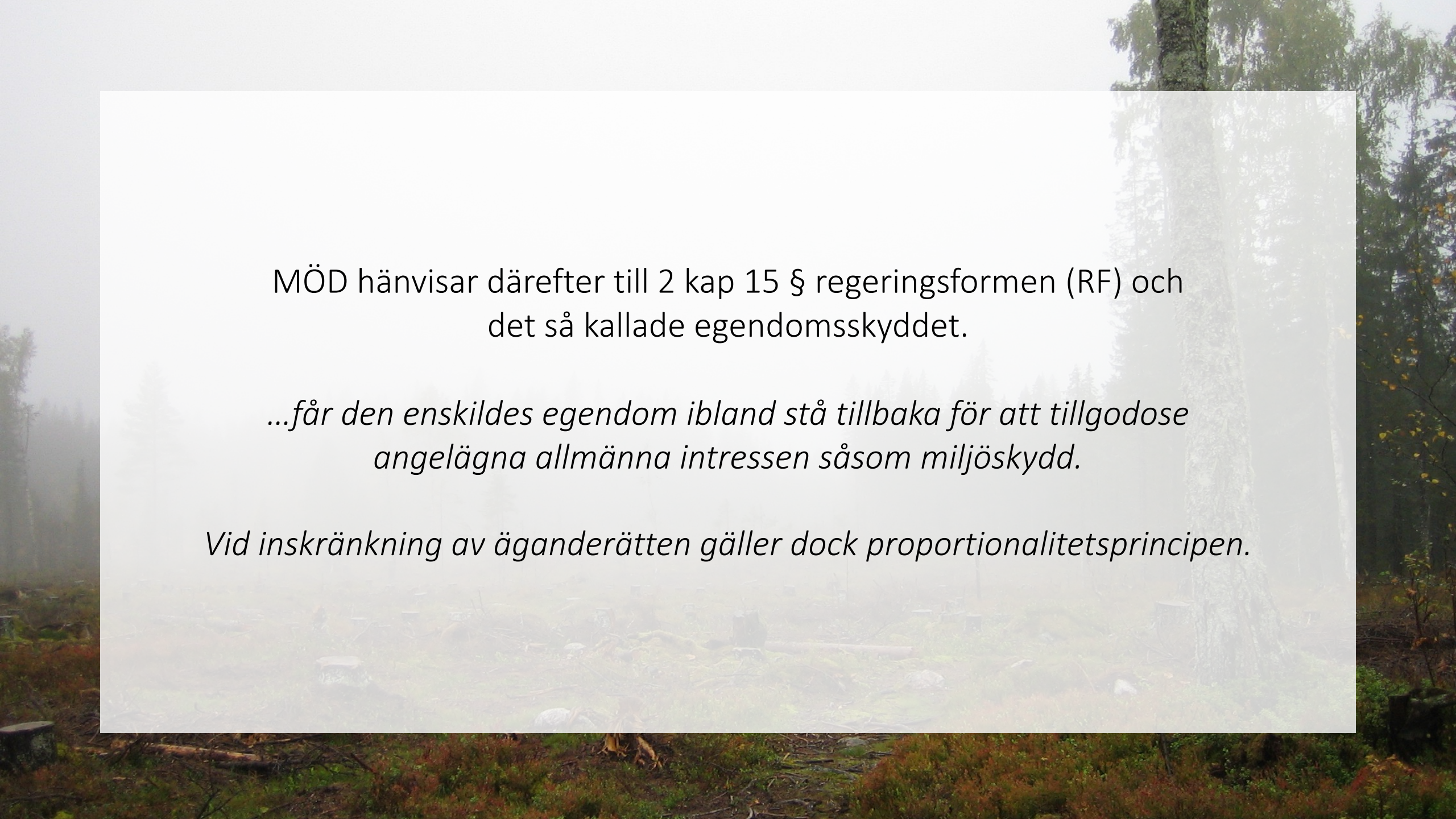
Enligt detta mål ska artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser inte tolkas ordagrant utan genom en vid tolkning av flera rekvisit som inte framgår av lagen..

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing text.

*...tidigare rättspraxis som klargjort att frågan om artskyddsdispens
aktualiseras även när växter som omfattas av 8 § i förordningen
tas bort eller skadas som en indirekt följd av ett exploateringsföretag
(MÖD 2016:1)*

När det är fråga om verksamheter där syftet uppenbart är ett annat än att ta bort eller skada fridlysta växter krävs dock en risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området för att utlösa förbudet i 8 § artskyddsförordningen.

= varje individ är inte skyddad

MÖD hänvisar därefter till 2 kap 15 § regeringsformen (RF) och
det så kallade egendomsskyddet.

*...får den enskildes egendom ibland stå tillbaka för att tillgodose
angelägna allmänna intressen såsom miljöskydd.*

Vid inskränkning av äganderätten gäller dock proportionalitetsprincipen.

kommentaren till naturvårdslagen där det konstateras att tillämpningen av naturvårdslagen i något fall kunde innebära skada för markägaren, men aldrig gå så långt att pågående markanvändning avsevärt skulle försvåras.

Undantaget för pågående mark togs bort

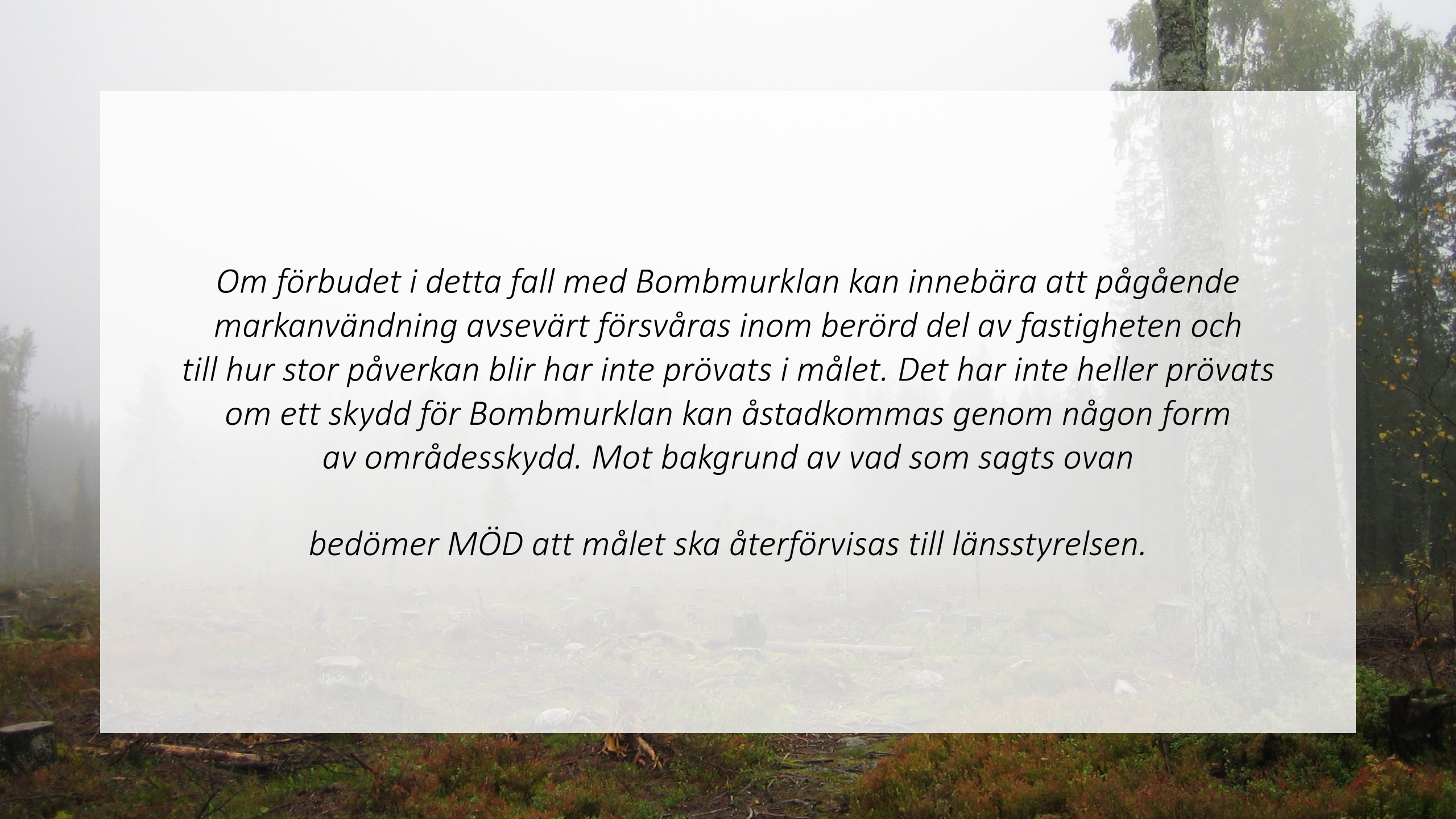
OBS!
Naturvårdsverket
påpekade detta

...kan inte ha varit lagstiftarens avsikt att låta förbud gå så långt att pågående markanvändning avsevärt skulle försvåras...

The background of the slide is a photograph of a forest. In the foreground, there is a ground covered with low-lying vegetation in shades of green and brown. The middle ground and background are filled with tall, thin trees, their details softened by a thick mist or fog that hangs throughout the scene. A large, semi-transparent white rectangular box is centered over the image, containing two paragraphs of text in a black, italicized serif font.

Lagstiftarens utgångspunkt måste vara att regler om områdesskydd i första hand ska användas i en sådan situation. Finns dock inte detta utrymme i 8§ AF.

Därmed så bör bestämmelsen tolkas som att förbudet inte är tillämpligt i ett fall där dess tillämpning skulle leda till att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras.

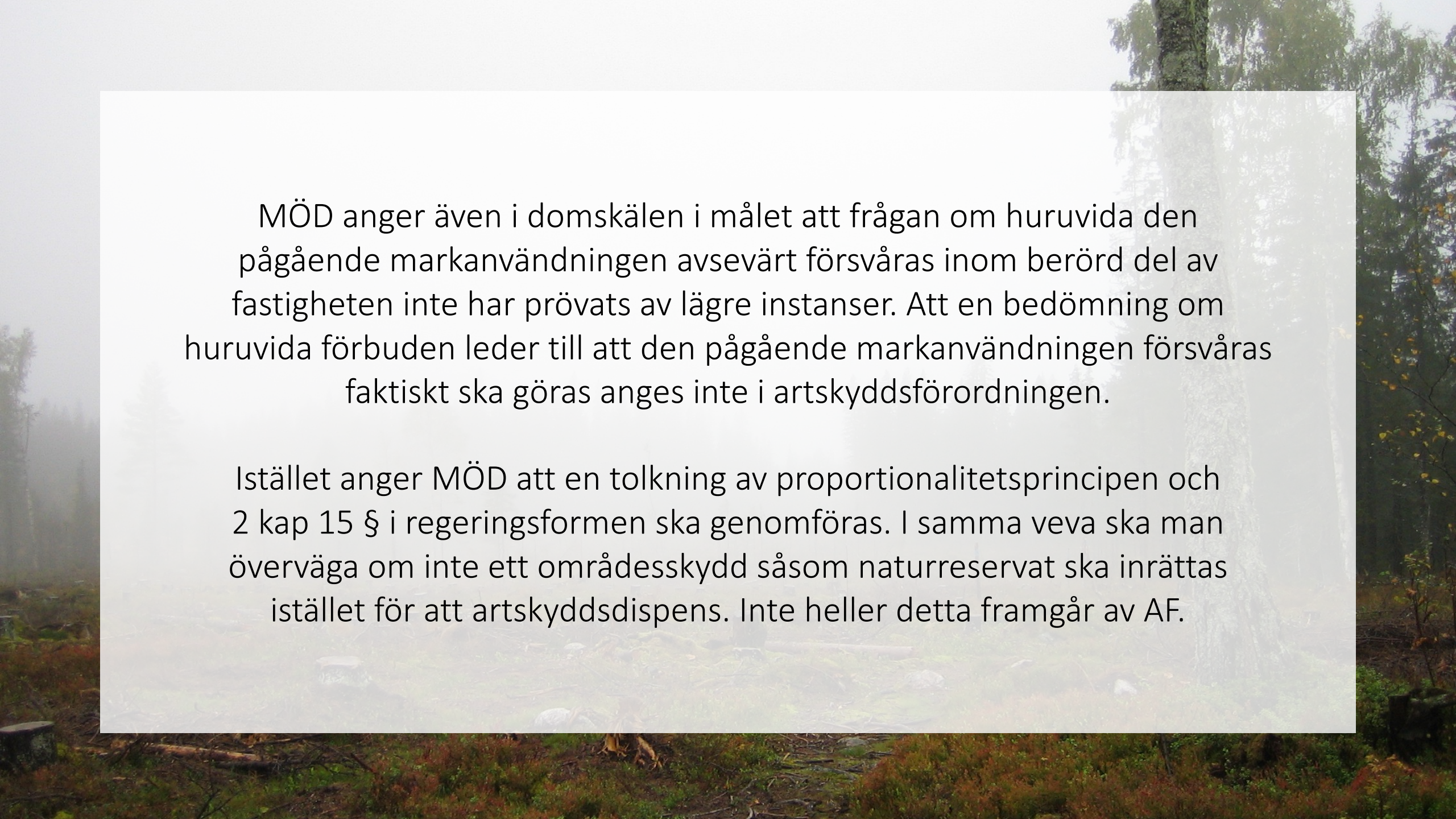

Om förbudet i detta fall med Bombmurklan kan innebära att pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten och till hur stor påverkan blir har inte prövats i målet. Det har inte heller prövats om ett skydd för Bombmurklan kan åstadkommas genom någon form av områdesskydd. Mot bakgrund av vad som sagts ovan bedömer MÖD att målet ska återförvisas till länsstyrelsen.

Analys

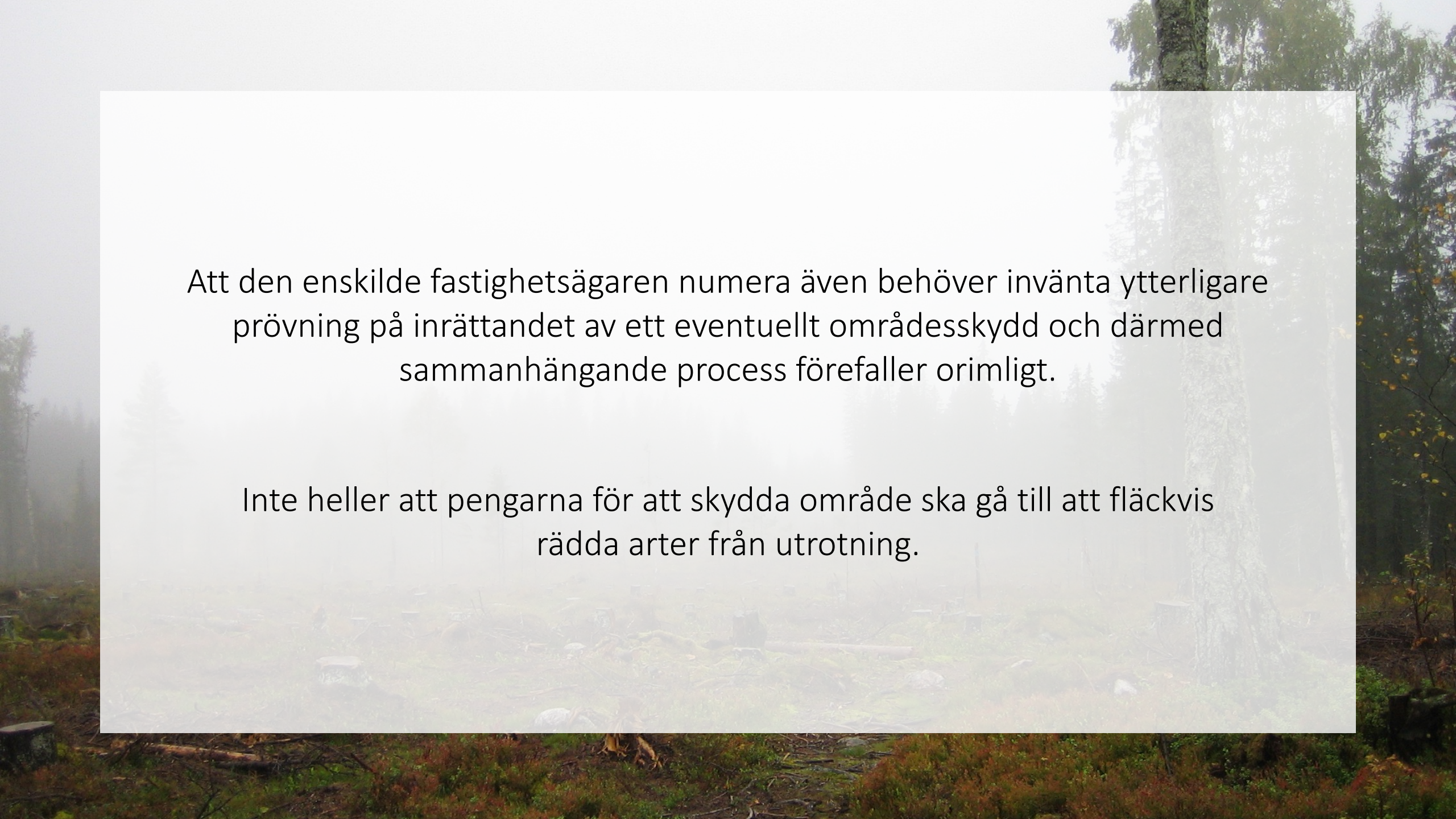
Tidigare har tillsynsmyndigheter vid prövning av frågan om artskydd använt sig av en bokstavlig tolkning av artskyddsförordningen. Enligt MÖD är en sådan ordagrann läsning av förordningen inte korrekt då följden blir en alltför vidsträckt tolkning

förbudet i 8 § AF är inte menat att det gäller till varje pris

MÖD anger även i domskälen i målet att frågan om huruvida den pågående markanvändningen avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten inte har prövats av lägre instanser. Att en bedömning om huruvida förbuden leder till att den pågående markanvändningen försvåras faktiskt ska göras anges inte i artskyddsförordningen.

Istället anger MÖD att en tolkning av proportionalitetsprincipen och 2 kap 15 § i regeringsformen ska genomföras. I samma veva ska man överväga om inte ett områdesskydd såsom naturreservat ska inrättas istället för att artskyddsdispens. Inte heller detta framgår av AF.

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white box is overlaid on the image, containing two paragraphs of text.

Att den enskilde fastighetsägaren numera även behöver invänta ytterligare
prövning på inrättandet av ett eventuellt områdesskydd och därmed
sammanhängande process förefaller orimligt.

Inte heller att pengarna för att skydda område ska gå till att fläckvis
rädda arter från utrotning.

A background image of a misty forest with tall trees and a ground covered in fallen branches and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing text.

Enligt detta mål ska fridlysningsbestämmelser inte tolkas ordagrant utan genom en vid tolkning av flera rekvisit som inte framgår av lagen.

Tillämpningen av artskyddsförordningen mot dess ordalydelse medför bristande rättssäkerhet

!!! förordningen måste skrivas om !!!

En sista fundering...

Praxis - AF ska anses vara en precisering av 2 kap. MB.

...om AFs förbud träffas i prövningen av en verksamhet så är den inte rätt lokaliserad och därmed inte tillåtlig enligt 2 kap. miljöbalken (MÖD 2013:13, 2014:48).

Ingen rätt till ersättning för att verksamheten ska följa hänsynsreglerna

A misty forest landscape with many tree stumps in the foreground and tall trees in the background. The scene is hazy, with a soft, diffused light filtering through the trees. The ground is covered in low-lying vegetation and fallen branches. The text is centered in the upper half of the image.

När det inte finns ett beslut?

Kräv tillsyn!

Kräv tillsyn!

26 kap 1 § miljöbalken

...tillsynsmyndigheten ska på eget initiativ eller efter anmälan i nödvändig utsträckning kontrollera att miljöbalken, domar, beslut följs samt vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse...

Kräv tillsyn!

26 kap 2 § miljöbalken

Tillsynsmyndigheten ska anmäla överträdelser av miljöbalken eller föreskrifter till Polis- eller Åklagarmyndigheten, om det finns misstanke om brott.

?

?

?

Frågor från chatten

?

?

A background image of a misty forest with tall trees and a forest floor covered in fallen logs and low-lying vegetation. A semi-transparent white rectangle is overlaid on the image, containing the text.

Stort tack för er uppmärksamhet!

Hör gärna av er till Karl-Axel
om ni har frågor om projektet

karl-axel.reimer@natureskyddsforeningen.se

Hur överklagar man?

Tre veckor

Vilket beslut

Hur man vill att beslutet ändras

Motivering

Hur överklagar man?

Var saklig och utgå från hänsynsreglerna och den/de aktuella paragraferna i miljöbalken

Det måste framgå vilket beslut som överklagas.

Hur ni tycker beslutet ska ändras.

Varför ni tycker att det ändras.

Vem det är som överklagar

Hur ser en överklagan ut?

RUBRIK - ÖVERKLAGANDE AV XXX

Överklagat beslut

XX kommuns beslut med diarienummer
2021-XXXXX

Begärd ändring

Vi yrkar att beslutet ska upphävas

Bakgrund (en kort sammanfattning)

Kommunen har beslutat att alla tallar i stan ska fällas. Som motivering till beslutet anger kommunen att tallar är fula.

Motivering

Det är förbjudet enligt XXX att fälla tallar. Att tallar är fula är inte ett särskilt skäl enligt XXX. På Naturvårdsverkets hemsida står det att tallar har höga naturvärden och utför viktiga ekosystemtjänster. Därför anser vi att kommunens beslut ska upphävas.

/Ordförande i kretsen